

Renovar la identitat

Josep-Lluís Carod-Rovira

L'evolució del procés sobiranista al Principat, no tan sols des del punt de vista electoral, ha situat les coses, en bona part, en un terreny tan perillós com és l'identitari, per la quantitat de demagògia que és capaç de congriar-se al seu entorn. Des de la fredor cínica de C's, la formació amb la direcció més identitària i etnicista en la història de la política a l'Estat espanyol, s'ha empès la gent per aquest camí, i **s'ha forçat a haver de triar entre dues lleialtats nacionals**: una que té Estat i que és totalment contrària a la diversitat, i una altra que no en té, però que en paga, amb una identitat agredida i, alhora, en construcció.

Com ha passat a França i després a tot Europa amb les posicions de Le Pen sobre la immigració -que han comportat la 'lepenització' de totes les altres forces sense excepció per no perdre pistonada electoral-, una cosa semblant ha passat amb el discurs ultranacionalista espanyol i anticatalà de C's, que ha aconseguit que el seguissin PP i PSOE. I és ben cert que, ni als primers, ni tampoc a la majoria dels segons, no els ha costat cap esforç sobrehumà assumir del tot o un bon bocí del discurs de Rivera i els seus.

Els partits polítics espanyols al llarg de la història han tingut, en general, una concepció de la identitat nacional absolutament uniforme, basada en uns trets identitaris inamovibles, una identitat del tot estàtica davant dels canvis de la societat i no gens dinàmica, molt essencialista i ètnica. Des d'aquesta concepció, saben que els catalans no encaixem en la seva definició convencional d' 'espanyols', i que per tant, no en som ni per la llengua, ni per la cultura, ni per la història, ni per l'estructura econòmica, ni pels valors col·lectius, ni per la consciència, ni, generalment, per la voluntat. Saben que no en som, però que ens tenen i ens retenen, perquè el poder l'exerceixen ells, no nosaltres.

La identitat nacional ve forçada per la legalitat de l'Estat, no per la consciència ni la voluntat de les persones

A més, no existeix una identitat política de la condició d' 'espanyols' estrictament de ciutadania administrativa, com una mena de paraigua legal que aixoplugui, permeti i expressi una pluralitat existent a l'interior de l'Estat espanyol. Sí que existeix la de 'suís' o 'belga' i existí, en certa manera, la de 'iugoslau' o 'txecoslovac'. Hom pot ser, doncs, belga o bé suís, de maneres distintes i des de llengües i identitats diferents, però només es pot ser espanyol d'una sola manera. La identitat nacional ve forçada, doncs, per la legalitat vigent a l'Estat, no per la consciència ni la voluntat de les persones, i es resumeix en "qué dice tu DNI?". **Ets el que l'Estat diu que ets, no el que tu dius, et sents i, en definitiva, ets.**

D'altra banda, el repetitiu "estamos en España" per justificar el monopoli públic i oficial del castellà i el rebuig del català és el millor exponent que, a Espanya, no hi ha lloc per a la llengua catalana i, doncs, tampoc per a les persones que la parlem. Per quins motius, si Espanya és incompatible amb la llengua dels catalans, tal com se'ns recorda permanentment, hauria d'interessar-nos formar-ne part?

Tota la història d'Espanya és un combat permanent contra la diversitat. Tot allò que és diferent està condemnat d'entrada i no té dret a existir a l'interior de les seves fronteres polítiques i administratives. Ja el 1492 va tenir lloc l'expulsió de tots els jueus que no volguessin batejar-se i abraçar el catolicisme. El 1609 i fins al 1614 tocava el rebre als moriscos, forçats a emprendre el

camí de l'exili, cas de no fer-se també catòlics i renunciar a les seves conviccions i creences, tot abjurant de la seva personalitat religiosa. A Espanya, doncs, només s'hi podia ser d'una sola manera, no hi havia espai per a l'exercici de la diferència, la convivència en la diversitat o un cromatisme que evoqués, ni que fos modestament, alguns colors de l'arc de sant Martí. Tots idèntics.

Per això, la Inquisició va néixer per perseguir la dissidència religiosa de jueus i musulmans, als quals va dur a la foguera. Va ampliar l'àmbit de repressió en aparèixer uns altres 'diferents' i, a partir de 1523, hi dugué també els protestants. I en absència pública, durant anys, de jueus, moriscos i protestants, **els catalans vam fer aquesta funció de víctimes de la repressió uniformista.**

Espanya persegueix la diversitat. No protegeix la diferència, la prohibeix. No valora els matisos, els menysté

La nostra és, per tant, una espanyolitat del tot forçada –"espanyols per coacció", en deia Joan Comorera-, que ens hi manté per la força física i legal, a cops de porra i a bastonades de llei. No es tracta, per part nostra, d'una adhesió voluntària i expressada amb entusiasme, ni per part seva, de l'exercici persistent d'una estratègia intel·ligent de seducció. Espanya utilitza amb nosaltres el mateix que, al llarg de la història, ha fet amb d'altres que ha tingut o aspira tornar a tenir: Flandes, Gibraltar... Fa, doncs, el que sempre ha fet, sense bellugar-se ni un mil·límetre del guió establert de segles ençà. No estimula la diversitat, la persegueix. No protegeix la diferència, la prohibeix. No valora els matisos, els menysté.

El seu objectiu final sempre acaba sent el mateix: l'eliminació de qualsevol expressió de diferència (nacional, cultural, lingüística, religiosa), de tot tret distintiu a l'interior de l'Estat fins a arribar a l'assimilació plena, emprant els mitjans legals de coerció de què disposa: "hay que españolizar a los niños catalanes". Aquí i a fora, tothom sap que només s'espanyolitza els que no són espanyols, no pas aquells que ja en són.

És aquesta visió uniforme de les societats allò que impedeix als ultranacionalistes espanyols –la major part dels quals ni sospiten que en són– entendre la societat catalana actual, a causa del caràcter no ètnic del nostre projecte nacional, a diferència del seu. Per aquest motiu, els seus plantejaments tronats els duen a reivindicar la suposada espanyolitat i no catalanitat dels García, els Martínez, els Rodríguez, els González, oblidant, per exemple, que el president de l'ANC es diu Sánchez i que, el 6 d'octubre de 1934, González Alba morí defensant l'Estat Català proclamat per Companys. Guiar-se pels cognoms és un mal procediment que pot dur a certes sorpreses, com acabem de veure, perquè **un cognom, avui, només expressa l'origen dels avantpassats, però no l'adhesió i consciència dels que el duen ara** (Montellà, Borrell, Pedrerol, etc.).

S'equivoquen de mig a mig els ultranacionalistes etnicistes que intenten separar la societat catalana pels cognoms, sobretot perquè l'adscripció a un projecte alliberador de país no depèn dels cognoms (Milans del Bosch?), el lloc de naixença (Jaume I, Guimerà, Pep Ventura?) o la llengua parlada en la intimitat (Aznar?), sinó, exclusivament, de la voluntat de cadascú de ser allò que vulgui ser ell i no els seus avantpassats. I, sovint, de ser simultàniament més d'una cosa, perquè la identitat personal cadascú se la sap i tothom té la seva. Aquest punt és crucial per entendre el moment actual i explicar per què milions de persones d'orígens diversos, vestits amb colors desiguals, amb cognoms diferents i llengües familiars distintes, han omplert carrers i urnes a favor de la independència nacional. Ho han fet no reivindicant una identitat única, uniforme, estàtica, sinó una mateixa sobirania col·lectiva des d'un espai nacional compartit amb el qual s'identifiquen.

Els pobles van canviant amb el transcurs dels segles, sense perdre, amb el pas del temps, la seva

condició de nació diferent de les del seu entorn. Sense anar més lluny, el poble català és avui tingut per un poble pacífic, amant de la pau, el diàleg i la negociació per resoldre problemes, superar conflictes i avançar, certament. Però, segles enrere, érem vistos com un poble guerrer i violent, com recorda bé, encara avui, la memòria popular a Grècia o com el mateix Ferran Soldevila va documentar amb 'Els catalans i l'esperit bel·licós' (1966).

Enlloc més d'Europa es viu un procés així: no és sols el desig futur d'un Estat lliure, sinó anar construint entre tots una societat integradora i convivencial

El nostre és tot un altre model, capaç d'alimentar, permanentment, una societat nacional diferenciada que no és feta 'només' de la història heretada, les tradicions rebudes o els sentiments ancestrals, sinó 'també' de les noves aportacions positives, dutes pels nouvinguts, que, amb les anteriors, van dissenyant una nova fesomia col·lectiva i que passaran a ser, imperceptiblement, també catalanes. Enlloc més d'Europa es viu un procés així, que no és sols el desig futur d'un Estat lliure, sinó la realitat present d'anar construint entre tots una societat integradora i convivencial on tothom hi pot cabre si ho vol. Entre els catalans de tota la vida i els que acaben de començar la resta de la seva vida com a catalans, perquè així ho han volgut, hi ha la possibilitat engrescadora de construir tots junts un futur millor, més culte, amb més justícia social i amb una qualitat de vida democràtica superior. **Dintre d'Espanya, però, aquest futur s'ha demostrat impossible. Cal sortir-ne, doncs, per a viure com volem.**

Al llarg de la nostra història moderna i contemporània, la nostra identitat s'ha anat forjant, sovint, mitjançant revoltes populars i un cert esperit rebel davant la injustícia, però gairebé sempre des de la resistència col·lectiva, remant contra el vent, contra tots els intents d'assimilació nacional, sigui a Espanya, sigui a França, per tal d'evitar el nostre anorreament com a poble amb una cultura i una llengua nacional pròpies.

Avui, la nació catalana és un espai compartit d'interessos, referents, complicitats, valors i emocions. I tots aquests elements poden adquirir-se de nou per part de qui, fins ara, no els hagi tingut com a propis. L'adscripció a la nació és, doncs, exclusivament un gest de voluntat. No és una herència a la qual tenen dret només uns quants que l'han rebuda com un privilegi de naixença, ni pot ser una imposició legal per força en una futura República, sinó que és una tria personal, una elecció individual. En definitiva, la manifestació conscient i decidida d'una voluntat de ser, tret nacional català essencial segons Vicens Vives. Durant segles, hem expressat una voluntat de ser els catalans que ja hi érem i, avui, són moltes les persones que expressen la seva voluntat de ser, sovint també, fent compatible la nova identitat adquirida amb aquella que ja tenien abans de venir aquí.

Durant dècades, va imposar-se una cultura política que feia incompatible la idea de nació amb la de progrés

Durant dècades, va imposar-se una cultura política segons la qual es feia incompatible la idea de nació amb la de progrés o esquerra. Era el país dual, el Teatre Nacional enfront del Lliure, TV3 davant BTV i Catalunya Ràdio a l'altra cap de carrer de la COM. El catalanisme hegemònic era d'expressió conservadora i això en facilitava els qualificatius de carrincló, rural, provincià, carca, antic i, sobretot, molt poc seductor per als nouvinguts i per als autòctons progressistes. A l'altre extrem, s'alçava l'única esquerra apàtrida del món, que a l'hora de la veritat sumava sempre per la banda espanyola, i que es vantava de ser moderna, cosmopolita, internacional. Si tenies consciència i voluntat nacional no podies ser d'esquerra i, si eres d'esquerra, no podies anar de bracet d'un discurs patriòtic, llevat, clar, que fossis cubà, o veneçolà, o xilè, o vietnamita, o... Aquells anys van

fer molt de mal a la cohesió social del país i, en certa manera, sí que van conèixer una mena de fractura social.

Per això, a mesura que avançà la idea d'una esquerra nacional que en superés la divisió estúpida, amb un discurs nacional integrador, inclusiu, cívic i no ètnic, el panorama general canvià radicalment fins al dia d'avui. **Ja no es tractava de fer una nació només per als nacionalistes, sinó per a tots els nacionals, des de la convicció que un país és la gent i que una nació la fan les persones.**

Malauradament, en bona part de l'esquerra s'ha imposat una idea tan naïf com equivocada que els avenços cap a majories socials més àmplies havien de comportar la continuïtat del caràcter subsidiari de la llengua catalana i el monopoli públic, oficial i referencial absolut del castellà. És possible que hom no sigui conscient de l'abast d'aquesta situació que ja podem anomenar, sense embuts, com a procés de substitució lingüística del català pel castellà, en territori català. Però ningú, als Estats Units, França, Alemanya o la Gran Bretanya, posem per cas, no pretén qüestionar el caràcter de llengua pública per a l'idioma del país i substituir aquest idioma per un altre, i no deu ser pas per manca de població que hi parli altres llengües. Pensar que el català és una llengua només per als que ja la parlen i comportar-se en conseqüència, excloent-ne l'ús amb els que no la tenen com a pròpia, és condemnar a mort aquest idioma.

Les llengües viuen mentre els parlants hi donen vida i, per això, el català no és només dels catalanoparlants, sinó de tothom que viu als Països Catalans, perquè forma part del patrimoni comú, col·lectiu, de tothom, que volem compartir, tant com una sanitat pública de qualitat o un sistema educatiu de primer nivell. Negar el dret a ser tractats en català, com a compatriotes, a tots aquells que encara no parlen la llengua, és un error gravíssim que sembla marcar diferències: una discriminació clara que, de manera inconscient i amb un tuf de paternalisme caritatiu que fa feredat, té tot l'aire de dir-los que això del català no és cosa seva, ni els incumbeix en absolut; que potser no en són dignes, vaja. O és que potser a algú li fa vergonya adreçar-se en català i tractar en aquest idioma qualsevol persona, sense adonar-se que no n'hi fa a ningú fer-ho en francès a França, espanyol a Espanya o anglès als Estats Units, per més que, en aquest darrer país, algunes indicacions siguin també en espanyol o xinès?

És una política social de veritat el que farà que la gent se senti d'aquí, i no pas que se'ls parli i tracti en espanyol

D'entrada és un error concebre encara Catalunya com un lloc amb dues llengües, com fa 50 anys, reduint-ne la riquesa actual a un duel desigual català-castellà (prescindint sempre de l'occità), quan en realitat els idiomes parlats aquí superen ja els 300. **Algú es creu, de debò, que perquè hom no parli en català als que no en són d'origen i sí que ho faci en castellà, això ja els decantarà cap al costat del sobiranisme?** En ocasions, la tan reiterada voluntat d'eixamplar la base social de l'independentisme es fa, no sols per la llengua que s'utilitza, amb un format similar al del missioner que va a convertir infidels, en terra hostil. És una política social de veritat (habitatge, sous dignes, atenció social, transport eficaç, prestació sanitària universal, etc.) el que farà que la gent se senti d'aquí i no pas que se'ls parli i tracti en espanyol, com si tots tinguessin aquesta nacionalitat i parlessin aquest idioma, siguin marroquins, senegalesos o pakistanesos. D'altra banda, una persona de l'Equador establerta aquí, que parli català, ja serà sempre un dels nostres, serà vist com un més en el paisatge, mentre que, si viu a Madrid, és del tot probable que sigui vist tota la vida com un immigrant.

La identitat catalana no pot renunciar al seu tret nacional característic -la llengua catalana-, ja que

és l'única aportació insubstituïble que podem fer al patrimoni cultural de la humanitat i, si no la fem nosaltres, ningú no la farà per nosaltres. Una llengua, d'altra banda, que ha reposat sempre en la lleialtat que li han prestat en tots els moments de la història les classes populars, a diferència dels que, a l'hora de la veritat, van abandonar-la per passar-se a l'idioma de l'ocupant-vencedor, perquè els semblava que feia més fi des d'una perspectiva de classe, els situava al costat del poder o, simplement, perquè hi feien negoci.

És hora, doncs, d'abandonar aquesta actitud de deixadesa cap a la llengua i **assegurar l'accés generalitzat al coneixement i ús d'aquesta com un dret irrenunciable de tots els ciutadans** i una obligació per als poders públics de garantir-ho. I, alhora, de no perpetuar la situació de discriminació que significa l'hegemonia absoluta del castellà a gairebé tot arreu, passant per alt que aquesta situació no és, precisament, el resultat d'una naturalitat inofensiva i que no té els seus orígens en una arribada pacífica i acceptada de grat pels catalans. El 1932, Andreu Nin, un marxista acreditat i original, mort per l'estalinisme, escrivia: *"Tot allò que no sigui reconèixer la sobirania completa, indiscutible, sense cap limitació, de l'idioma natiu, és escamotejar la solució del problema, adoptar una actitud reaccionària i tirànica contra la qual el proletariat ha de ser el primer d'aixecar-se"*.

Cal, doncs, simultàniament, situar el català com l'idioma públic de referència, com fan als Estats Units amb l'anglès; els italians, amb l'italià; els xinesos, amb el xinès o els mexicans, amb l'espanyol. Alhora, però, i a diferència d'aquests Estats, garantir el coneixement dels altres idiomes més parlats en el territori als qui en manifestin l'interès. És oportú de recordar una afirmació recent del sociolingüista valencià Toni Mollà: *"El conflicte lingüístic apareix quan algun grup -cosa impensable als EUA, on tothom accepta l'anglès com la llengua pública!- intenta imposar la seva llengua privada en l'espai públic"*. I continua dient: *"El domini de la llengua pública és així el símbol més explícit de la comunitat lingüística, convertida en grup de referència positiu per a tots els grups de pertinença privada"*.

Prou d'amagar el català i situar-lo en una posició subordinada, una concessió graciosa de tall folklòric

Estaria bé que totes les forces polítiques, en particular les sobiranistes i les d'esquerres, en traguessin conclusions i les apliquessin, amb valentia i sense complexos, de manera que comencés el procés de substitució de la substitució lingüística, sabent que, perquè una llengua guanyi terreny, una/unes altres n'han de perdre. Perquè una avanci, una/unes altres han de retrocedir, perquè ocupaven un espai que no els corresponia.

Algunes conferències de premsa, compareixences públiques i presència internacional de determinades autoritats catalanes fan pena per la discriminació habitual a què condemnen el català, parlant sempre en espanyol. Al final, a fora, també hauran de traduir de l'espanyol i si mai no utilitzen el català, hom pot pensar que és un idioma d'ús tan estrictament domèstic que a les mateixes autoritats catalanes els fa vergonya d'emprar i ni els passa pel cap de fer-ho, perquè no és una llengua per a les coses importants. Prou, doncs, d'amagar el català i condemnar-lo a situar-se sempre en posició subordinada, talment una concessió graciosa, de tall folklòric o antropològic.

Una identitat nacional, doncs, comporta una *'llengua nacional'*, però no només. En el nostre cas, cal situar, al costat del valor distintiu de l'idioma, la defensa d'uns *'interessos nacionals'*, sigui perquè ja hem guanyat uns espais de benestar, sigui perquè aspirem a tenir-los: sanitat pública, sistema educatiu, reducció de les taxes universitàries, establiment de la igualtat salarial sense distinció de gèneres, atenció social, parc públic d'habitatge, corredor mediterrani, etc.

Hi ha també uns valors col·lectius que generen *'referents nacionals'* i complicitats, com ara l'esforç personal, el valor de l'individu, la responsabilitat, el rigor, la feina ben feta, l'associacionisme, el voluntariat, la donació d'òrgans, la solidaritat (Marató, recaptat d'aliments, acolliment de refugiats, etc.). És quan la suma de tot aquest univers referencial és assumit com a propi que hom pot arribar a emocionar-se en reconèixer-lo com a tal i identificar-s'hi, així com amb tots els seus símbols nacionals.

D'altra banda, l'experiència de l'1 d'octubre permet treure conclusions, totes elles imprescindibles, **per a la construcció d'un model de democràcia característic per la seva vivor, frescor i participació de la ciutadania**. Aquell dia i els anteriors es van donar mostres d'una capacitat enorme d'autoorganització civil que hauria de ser aprofitada en el futur, per a tot d'iniciatives de millora i participació democràtica, de manera que siguin les persones i no els governs els protagonistes de la vida democràtica. La mateixa experiència del referèndum, com a pràctica habitual per conèixer l'opinió de la gent sobre temes concrets, com ja fan altres països com Suïssa, hauria de poder ser incorporada al sistema de valors propis de la societat catalana i, doncs, com altres projectes dinamitzadors de la vida política, ser un element característic de la nostra identitat renovada.

La capacitat d'autoorganització civil de l'1-O s'hauria d'aprofitar, perquè siguin les persones i no els governs els protagonistes de la vida democràtica

No som, feliçment, una raça, sinó una cultura amb una llengua. I una llengua es pot aprendre i una cultura la pots anar assumint també com a pròpia, sense que això impedeixi que en tinguis d'altres amb les quals també et puguis identificar. Això és el que ens ha passat i passa gairebé a tothom, començant pel nivell local. Perquè la majoria de nosaltres no vivim en el lloc on vam néixer. En realitat, la majoria de catalans som de fora del lloc on residim, perquè la majoria venim d'un altre poble, una altra ciutat, una altra comarca, un altre país, un altre Estat, un altre continent. I això no ens ha impedit d'identificar-nos, plenament, amb el lloc on vivim i, alhora, sentir també com a propi, el lloc d'on venim. Per això podem afirmar que som un país de barreja, per on abans hi havia passat tothom de mitja Europa i el Mediterrani sencer i ara ja s'hi ha establert gent dels cinc continents.

No hem d'aspirar, per tant, a un model cultural uniforme, com l'espanyol, ni a una composició ètnica homogènia, com és el cas finès o islandès. Agafar el metro a Barcelona o a València, anar pel carrer a Palma o Tarragona, ja ens fa un retrat precís de la composició demogràfica tan variada que caracteritza avui la nostra societat. Pensant en clau de futur, de la mateixa manera que elements de la cultura tradicional ja han estat incorporats com a propis per molta gent vinguda de fora, com ara els castells, les mones de pasqua o el tió nadalenc, segurament que certes pràctiques culturals, certes tradicions i certs hàbits gastronòmics no pertanyents fins ara a la cultura catalana, acabaran sent-ne. Allò que serà la cultura nacional popular del pròxim segle és, justament, allò que està prenent forma ara mateix, a les cases i als carrers del nostre país. I ningú no pot descriure, amb rotunditat i precisió, què caracteritzarà aquesta cultura catalana del futur.

Potser pot semblar estrany que ho afirmi, però, alliberat de la càrrega xenòfoba i racista de l'actual política nord-americana, el model d'identitat nacional dels Estats Units conté molts aspectes positius i aprofitables per al nostre cas. És una societat feta de barreja, amb una llengua nacional pròpia (l'anglès), idioma comú per a una població que en parla uns quants centenars, i que compta amb grups de ciutadans nord-americans que mai no han oblidat els orígens seus o dels seus avantpassats i que, a més, els reivindiquen i expressen amb naturalitat i alegria. Per això és normal de veure-hi ciutadans nord-americans *italians*, o *irlandesos*, o *afroamericans*, tots els quals se senten orgullosos de la seva ciutadania, de la seva pertinença a la nació nord-americana, a la qual han aportat hàbits,

pràctiques, manifestacions i creences que, d'una manera o altra, han influït la resta de nord-americans que no tenen els seus orígens.

O potenciem un projecte de país atractiu on càpiga tothom, o serem sempre un país a mig fer

A la societat catalana de la República que vindrà, tots serem catalans plenament, amb els mateixos drets i deures, sense distincions, però n'hi haurà que estaran orgullosos de reivindicar la identitat originària i seran, doncs, catalans andalusos, catalans extremeñys, catalans gallecs, catalans marroquins, catalans senegalesos, catalans argentins, catalans equatorians, catalans pakistanesos, en definitiva, catalans. I faran les seves festes, com molts ja fan ara, i algunes de les seves pràctiques i hàbits en camps diversos, segurament, s'incorporaran també al repertori nacional comú. Aspectes que ara poden semblar exògens, estranys, forasters a la catalanitat, probablement acabarà formant-ne part, el dia de demà.

Es tracta, doncs, d'assumir que som un poble de barreja i que en funció de la nostra realitat ens cal renovar la identitat en una doble direcció. En primer lloc, el catalanisme de dretes i el d'esquerres ha de posar fi a la discriminació legal, pràctica i diària de la llengua catalana i valorar l'idioma propi com un instrument fonamental insubstituïble de cohesió social i d'identificació amb el país, com un patrimoni nacional comú a tothom, també dels que encara no la tenen com a pròpia.

En segon lloc, cal incorporar a la nova identitat nacional, més enllà de la llengua nacional i el llegat rebut del passat nacional, la realitat contemporània amb nous interessos, nous valors, nous referents, noves emocions, noves pràctiques col·lectives lligades a la qualitat de vida democràtica, la societat del benestar i els drets humans bàsics, com a integrants també de la identitat nacional catalana del segle XXI. I sumar la noció de benestar i qualitat democràtica, com fan els escandinaus, a la nova identitat nacional, perquè aquests valors ens caracteritzin i singularitzin tant com la llengua mateixa i s'associïn, amb naturalitat, al poble català. És ben senzill d'entendre: o potenciem un projecte de país atractiu, modern i útil, on càpiga tothom que en vulgui formar part, o serem sempre un país a mig fer. Altrament dit, o renovar-se o morir. I és evident que ens mereixem i volem viure, i viure plenament.